CZU:811.135.1’373.23
ORCID:0000-0001-7855-3412

Viorica RĂILEANU

Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
(Chişinău)

TIPOLOGIA NUMELOR DE FAMILIE DERIVATE DE LA NUME DE OCUPAȚII

The typology of family names derived from the names of occupations

Abstract: The family name deriving from the name of occupations is a representative category in the field of anthroponymy. Their number and diversity is appreciable.

The terms that define the occupations were imposed as nicknames, being often passed on to descendants as an unofficial surname. These names have their origin from the common names of the Romanian vocabulary, using certain derivative patterns. Becoming official surnames, these anthroponyms have been passed down from one generation to another to the present day.

Keywords: anthroponym, surname, occupation, nickname, derivation, derivative type.

Rezumat: Numele de familie care derivă de la nume de ocupații constituie o categorie reprezentativă în domeniul antroponimiei. Numărul lor este apreciabil atât ca pondere cantitativă, cât şi ca diversitate.

Termenii care denumesc ocupațiile s-au impus ca supranume, fiind, adesea, transmis urmaşilor ca nume de familie neoficial. Aceste nume îşi au originea de la numele comune ale vocabularului românesc, utilizând anumite tipare derivative. Devenind nume de familie oficiale, aceste antroponime s-au transmis de la o generație la alta până în zilele noastre.

Cuvinte-cheie: antroponim, nume de familie, ocupație, supranume, derivare, tip derivativ.

În fiecare limbă există o serie de cuvinte despre structura cărora ne putem da seama numai recurgând la analiza lor din punct de vedere istoric şi etimologic. Dintre aceste cuvinte fac parte şi antroponimele.

Materialul antroponimic s-a format în diferite perioade istorice de dezvoltare a societății şi a limbii. În perioada contemporană, procesul de formare e considerat încheiat (în special, pentru numele de familie). Antroponimele sunt formate de la cuvinte din limba comună. Prezența unui antroponim în documentele vechi presupune implicit existenta cuvântului sau termenului respectiv în limba comună, pentru că majoritatea numelor proprii înainte de a deveni antroponime au circulat, mai întâi, ca apelative. Majoritatea apelativelor de la care au

BDD-A31601 © 2020 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

rezultat antroponimele circulă şi azi în lexicul activ al limbii şi, datorită acestui fapt, putem uşor stabili corelaţia dintre ele (*alb* > ***Albu****, lung* > ***Lungu****, lup* > ***Lupu****, raţă* > ***Raţă***, *usturoi* > ***Usturoi*** etc.). Alte apelative, active în secolul al XIX-lea, au ieşit din uz, rămânând fixate numai în antroponimie (***Aparu*** < *apar* „persoană care cară apă, persoană care vinde apă"; ***Bivolaru*** < *bivolar* „păstor al unei cirezi de bivoli; măcelar care taie şi vinde carne de bivol"; ***Blidaru*** < *blidar* „meşteşugar care face blide"; ***Boar*** < *boar* „(reg.) păstor de boi; persoană care păzeşte boii la păscut"; ***Boiangiu*** < *boiangiu* „vopsitor de textile"; ***Ciocanaru*** < *ciocănar* „muncitor la exploatarea sării din ocne (spărgea sarea cu ciocanul)"; ***Colar*** < *colariu* „rotar"; ***Dubălaru*** *dubălar* „persoană care tăbăcea piei de animale domestice şi sălbatice"; ***Hornar*** < *hornar* „persoană care curăţă hornuri"; ***Podaru*** < *podar* „persoană car conduce un pod umblător; măturător al străzilor podite"; ***Vornicu*** < *vornic* „mare dregător; primar" etc.). Aşadar, antroponimia trebuie privită ca o subsistemă în cadrul sistemei generale a limbii, trebuie analizată pe fundalul lexicului comun, în baza corelaţiei dintre aceste două categorii lexicale, evidenţiind specificul antroponimelor. Or, antroponimele nu pot fi studiate decât în plan sincronic-diacronic.

Eugen Coşeriu susţinea că „limbile există şi se dezvoltă nu numai în virtutea raţiunilor interne ale echilibrului lor ca sisteme (relaţii structurale), ci mai ales, în relaţie cu alte fenomene de ordin spiritual şi social: limba este intim legată de viaţa socială, de civilizaţie, de artă, de dezvoltarea gândirii, de politică, într-un cuvânt de întreaga viaţă a omului". (Coşeriu, 1995, p 59) Felul în care limba română s-a dezvoltat şi a evoluat se verifică în diacronie. Or, termenii care numesc ocupaţiile „reflectă cel mai bine transformările vieţii economice, ale structurii sociale sau politice dintr-o anume epocă istorică". (Flaişer, 2007, p. 99)

Numele de ocupaţii reprezintă un domeniu lexicologic (al terminologiilor) care i-a interesat destul de mult pe onomaşti, cel puţin în măsura în care utilizează anumite tipare derivative şi contribuie la îmbogăţirea onomasticonului. Or, o particularitate a numelor de ocupaţii este că, unele dintre ele, stau la baza formării numelor proprii: **nume de familie** (*Blidaru, Lăcătuş, Linguraru, Moraru, Olaru, Suciu* etc.), **oiconime** (*Bişcotari* (azi Codreni)*, Călăraşi, Dubăsari, Fănari* (scos de la evidenţă în 1965), *Mătăsaru* (scos de la evidenţă în 1977), *Purcari, Rotari, Sobari, Stanţieri* (scos de la evidenţă în 1964), *Ursari* etc.) (Eremia, Răileanu, 2009) sau **străzi** (de exemplu, în Chişinău: *Cărămidarilor, Cărăuşilor*, *Cărbunari, Cobzarilor*, *Cojocarilor, Coşarilor*, *Dorobanţi*, *Fierarilor, Grădinarilor, Livădarilor*, *Molocanilor*, *Pandurilor, Pietrarilor*, *Plugarilor, Podgorenilor*, *Scutari, Sitarului*, *Viticultorilor, Vânătorilor* etc.) (Eremia, 2000). Toate aceste nume au însemnat într-o primă fază ocupaţii şi ne amintesc de aglomeraţiile de ateliere meşteşugăreşti, de viaţa economică dinamică a timpurilor trecute. „În majoritatea oraşelor, meşteşugarii erau grupaţi pe profesii pe diferite ulițe din cadrul oraşului sau mahalalelor, care purtau, de obicei, denumirea meşteşugului practicat de fiecare grupare meşteşugărească". (Rezeanu, 2003)

Apariţia numelor de familie, provenite de la nume de ocupaţii, a fost pusă

BDD-A31601 © 2020 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

pe seama unor raţiuni practice, ca o consecinţă a necesităţii de identificare. Astfel, „inventarul onomastic delexical contemporan este format din nume raportabile la realităţi meşteşugăreşti sau termeni care îşi are originea, conform mai multor studii de specialitate, într-un mediu socioprofesional, preponderent meşteşugăresc”. (Dima, 2007, p. 45)

De obicei, numele meşteşugarilor apăreau în diverse catagrafii, recensăminte şi era urmat, în cele mai multe cazuri, de numele meseriei. Astfel, în recensămintele populaţiei Moldovei din anii 1772-1774, în ţinutul Orhei-Lăpuşna, înregistrăm: Agape, *rotar*; Vasile, *cibotar*; Ioniţă, *văcar*; Toader, *grădinar* (MEF, 1975, p. 401); Toader, *butnar*; Anton, *calugar*; Nichita, *prisăcar*; Vasile, *solonar*; Loghin, *vornic*; Neculai, *plugar* (*ibidem*, p. 401); Nastasă, *cojocar* (*ibidem*, p. 403); Maftei, *cocier*; Toader, *herghelegiu*; Dămian, *ciobanu*; Ion, *vieriul*; Toader, *dascal* (*ibidem*, p. 406); Căsăian brat Irimii, *morar* (*ibidem*, p. 407); Mihălachi, *pâslariu*; Dumitru, *rachier*; Apostul, *merticariu*; Năstas, grec, *izbaşă* (*ibidem,* p. 408); Toma, *călăraş*; Dumitru, *stegariul* (*ibidem*, p. 409); Costandin sân *baciul*; Toader, *cărăuş*; Alexandru, *şelar*; Nicolai, *dulgheriul* (*ibidem*, p. 411); Pavăl, *cheptănar*; Strătulat, *croitor*; Pavăl, *olariul* (*ibidem*, p. 412); Vasile, *haidău*; Andrii, *cobzariu* (*ibidem*, p. 413); Vasîlachi, *casapu* (*ibidem*, p. 414); Nicolai, *hămurar*; Darii, *bărbier* (*ibidem*, p. 415); Aniţa, *prescurniţă*; Gavril, *ciobotar* (*ibidem*, p. 416); Afteni, *scăfariu* (*ibidem*, p. 417); Vasîle, *diacon;* Ioniţă, *blănar* (*ibidem*, p. 418); Năstasă, *chihaie* (*ibidem*, p. 419); Ion, *abăjer*; Nicolai, *crâcimar* (*ibidem*, p. 420); Ioana, *crâşmăriţa* (*ibidem*, p. 421); Gheorghii, *botnariul* (*ibidem*, p. 423); Mihălache, *cârcimar*; Lupu, *puşcaş* (*ibidem*, p. 424); Andreiu, *scripcar* (*ibidem*, p. 425); Ioniţă, *tăbăcar* (*ibidem*, p. 426); Tănasă, *tâlmaci*; Lupu, *căldărar*; Costandin, *harabagiu* (*ibidem*, p. 427); Andrei Neamţul, *vezeteu* (*ibidem*, p. 428); Vasile, *cătana cu ostavcă* (*ibidem*, p. 432); Ursache, *vornic*; Panaite, *brăhar* (*ibidem*, p. 433); Spiridon, *băcal* (*ibidem*, p. 434); Ion, *argintar*; Velişco, *herar* (*ibidem*, p. 435); Ioniţă, *grădinar* (*ibidem*, p. 438); Stihi, *stegar*; Pahomi, *egumen* (*ibidem*, p. 440); Neculai, *teslar*; Mihălache, *giugănar* (*ibidem*, p. 441); Ioniţă, *hoştinar* (*ibidem*, p. 443); Ioniţă, *scutelnicu*; Costandin, *păscar*; Grigoraş, *chelar* (*ibidem*, p. 447); Nistor, *vătăman*; Ştefan, *blidaru*; Ipati, *bârsanu*; Ioniţă, *salahor* (*ibidem*, p. 448); Toader, *secrier*; Andrei, *dogar* (*ibidem*, p. 451); Nicolaiu, *vărar* (*ibidem*, p. 452); Toader, *trăistar*; Toader, *palamar* (*ibidem*, p. 457); Dorofteiu, *soronar* (*ibidem*, p. 465); Ştefan, *vărzar*; Toader, *crav* (*ibidem*, p. 470); Grigoraş, *pânzariu* (*ibidem*, p. 472) etc.

Aceşti termeni au cunoscut de-a lungul timpului înnoiri şi schimbări, dovedind că limbajul este condiţionat social, economic, politic sau cultural.

Or, cercetarea numelor de familie provenite de la nume de ocupaţii scot la iveală un aspect foarte important: denumirile unor ocupaţii au circulat într-o „sinonimie cronologică”[1]. Aşadar, de-a lungul timpului, meseriei de ***lemnar*** i se

[1] Sintagma îi aparţine lui P. Zugun care apreciază că „sinonimele cronologice sunt sinonime care s-au succedat coexistând scurte perioade în istoria limbii române” (Zugun, 2000, p. 235-236).

BDD-A31601 © 2020 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

asociază cea de *astaloș*, *bănicer, bărdaș*, *blidar, botar, bondari*, *butar, butnar*, *cioplitor*, *covătar, dârvar, dogar, dulgher, fusar, lădar, lingurar, marangoci, mauăr*, *pinter*, *ploscar, răclar, rotar, secrier, stoler, tâmplar, teslar, tronar* „tâmplar care face coșciuge" etc.; celei de ***fierar*** i se asociază cea de *cazangiu, căldărar, covaci, covali, cuțitar, faur, făurar, lăcătuș, potcovar* etc. (Oancă, 2016, p. 53); celei de ***blănar*** i se asociază cea de *argăsitor, căciular, cojocar, işlicar, opincar*, *pielar, săbău*, *suci*, *tăbăcar, timar* etc.; celei de ***ciubotar*** i se asociază cea de *cavaf, cizmar, pantofar, papucar, papugiu, șuștăr* etc.; din ocupația de ***cioban*** s-au desprins cele de *baci, bârsan, berbecar, căprar, căşar*, *coteţar, păcurar*, *mânzărar, mocan, oier, oieș, păstor, pohar, povar, scutar, strungar*, *ţurcan*, *ţurcănar* etc.; din cea de ***văcar*** s-au desprins cele de *arghelar*, *ciurdar*, *boar*, *bouar, buhar, boieș*, *crav, gonaci, haidamac, haidău, herghelegiu, mânător, pogonici, stăvar* etc.; din cea de ***albinar*** s-au desprins cele de *prisăcar*, *mierar, stupar*; din cea de ***bucătar*** s-au desprins cele de *cuhar*, *socaci*, *magher* etc.; din cea de ***vânzător ambulant*** s-au desprins cele de *bocceagiu, boltaș, cămătar, cercelar, coropcar, lipscan, marchitan, marfagiu, mămular, samsar, telal, tolbaș* etc.; termenul care denumeşte profesia de ***vizitiu*** a cunoscut de-a lungul timpului variante ca *birjar, bricicar, cărăuș, cărucer, căruțaș, chirigiu, cocier, cociș, cucer, droșcar, harabagiu, mânaș, moscal, poștalion, sechiraș, surugiu, veturin* etc., etc. Unii termeni n-au ajuns să se impună în graiurile moldoveneşti, dar îi regăsim în nume de familie datorită migraţiilor interregionale şi interzonale, datorită circulaţiei persoanelor interdialectale şi interetnice.

Or, diversificarea specializărilor în cadrul aceleiași ocupații a generat supranume, care, transmise în general de secole, prezintă, din perspectiva cercetătorului contemporan, un „mare interes psihologic şi social, deoarece aceste nume poartă, prin forma şi conţinutul lor, imaginea şi amprenta civilizaţiilor trecute". (Goicu, 1996, p. 19) Supranumele funcţionau iniţial ca un nume de familie neoficial, care s-a impus ulterior şi s-a fixat prin instituţii publice ca nume de familie pentru membrii unei familii, aspect deductibil din consemnarea acestora până la sfârşitul secolului al XIX-lea. „Despre supranumele rezultate de la aceste apelative şi devenite nume de familie nu putem spune că formează vetre antroponimice, adică zone cu concentraţie mare a unui astfel de nume. Fac excepţie numele de familie provenite de la apelative care aparţin unor graiuri dialectale". (Oancă, 2016, p. 52)

Este evident că cele mai multe nume de familie au împrumutat termeni din sfera denumirilor de ocupații specifice zonei: agricultură, creșterea animalelor, lemnărie, fierărie etc. Și cu cât o ocupație a jucat un rol mai important în societate, a fost practicată în mai mare măsură, cu atât şansa ei de a se păstra în uz a fost mai mare, având și o frecvență semnificativă. Astfel, astăzi înregistrăm următoarele frecvențe la nivelul țării (nu am specificat derivate ale acestora): *Ciobanu/Ceban/Cebanu*[2] – 45523, *Moraru/Morari/Melnic* – 29729, *Țurcanu* – 28396, *Rotaru/Rotari* – 25757, *Cojocaru/Cojocari* – 21515, *Cebotaru/Cebotari* – 18209, *Botnaru/Botnari* – 11565 etc. „Aceste nume au evoluat, pe parcursul secolelor, în mod firesc, conform legilor

[2] Am reținut numele de familie cu grafia din documentele de stare civilă.

BDD-A31601 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

fonetice cunoscute, în zone diatopice/teritoriale diferite, dând naştere la variante teritoriale". (Zagaevschi, 2008, p. 172-173).

Maria Andrei arată că procesul formării numelor de familie corespunde aproape întru totul etapelor dezvoltării societăţii (Andrei, 2009). De aici rezultă că astfel de antroponime reflectă realitatea lingvistică, oglindită în toate straturile limbii, mai ales, la nivelul lexicului şi, implicit, în viaţa socială, iar această situaţie sporeşte şi mai mult interesul faţă de antroponimie.

Mecanismele de antroponimizare sunt diferite: *conversiunea directă,* prin intermediul supranumelui, fără modificări formale: *Bardă*, *Cimpoi, Blid*, *Mezdrea* şi *adăugarea de sufixe specifice*: *-ar*, *-tor, -nic, -aş, -aci, -uş, -er, -giu, -ac, -an, -ist, -at, -ăreţ*.

Trebuie să precizăm că numeroase apelative sunt preluate în inventarul onomastic ca forme derivate deja. Astfel, derivarea are loc la nivelul limbii comune, făcându-se apoi transferul la antroponim (*Basist, Cantor, Chirigiu, Covaci, Dermengiu, Dulgher, Felcher, Frizer, Gînsar, Husaru, Jitaru, Oculist, Scutar, Sechiraş, Senator(ov), Serdar, Socaci, Spătar(iu), Stoler, Surugiu, Topciu, Trubaci, Vistieru* etc.) Pentru alte apelative, „necesitatea derivării apare totuşi ca evidentă, fiind singura modalitate de generare de noi antroponime, (…) şi de conservare, totodată, a funcţiei de individualizare a numelui respectiv în mediul sociouman dat". (Dima, 2007, p. 54)

Ca unitate de bază a formării numelor de familie derivate cu sufixe de la nume de ocupaţii luăm **tipul derivativ**. Tipul derivativ reprezintă o noţiune generalizată, care se caracterizează prin prezenţa strict necesară a trei elemente constitutive:

1) unitatea lexico-gramaticală a temei derivative (substantiv, verb, adverb etc.);

2) unitatea sufixului (de exemplu, sufixul *-ar, -aş, -giu* etc.);

3) unitatea sensului cuvintelor derivate (de exemplu, nume de agent[3]).

Deci toate numele de familie, care aparţin unui anumit tip, trebuie să fie formate de la aceeaşi parte de vorbire, cu unul şi acelaşi sufix şi să aibă acelaşi înţeles semantic. De exemplu, de la substantivele: *plug, piatră, fântână, oală* plus sufixul *-ar* s-au format substantivele *plugar, lemnar, pietrar, fântânar, olar,* care au aceeaşi valoare semantică – nume de agent şi care, prin articulare, au devenit nume de familie: *Plugaru, Pietraru, Fântânaru, Olaru.* Numele de familie *Bragagiu, Mumgiu, Tinichigiu*, deşi sunt formate de la substantive similare şi au acelaşi sens, fac parte din alt tip, fiindcă sunt formate cu alt sufix.

Ţinem să subliniem că numărul *tipurilor derivative* depinde, în primul rând, de *formanţi*, care sunt cu mult mai numeroşi decât temele la care se alipesc.

Dacă ideea de tip, pe care ne-am format-o mai sus, vom aplica-o pentru numele de familie care sunt formate de la nume de ocupaţii, vom deosebi următoarele tipuri care au fost active şi frecvente pentru formarea numelor de familie contemporane:

[3] Pentru accepţia în care folosim termenul, vezi Graur, Al. *Noms d'agent et adjectif en roumain*. Paris, 1929, p. 13, 90; Ionaşcu, Ecaterina. Sufixele -ar şi -aş la numele de agent. În: *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, 1959, vol. I, p. 77 şi Ciobanu, Elena. Categoriile semantice create de -ar în limba română. În: *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, 1962, vol. al III-lea, p. 143-145.

BDD-A31601 © 2020 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

Substantiv + suf. *-ar*(*u*): *Aparu, Arcaru*, *Bairactar, Barcar, Birar, Bostănaru, Bozari, Brăgar, Carnariu, Căpraru, Chelar(u), Chilimar, Ciocanar, Ciorbar, Cosar, Cupar, Dijmaru, Dizdar, Dârvaru, Goștinaru, Grăjdaru, Harabar, Lecari, Loșcaru, Mandatar, Măsălar* „secerar”, *Misaru, Notar (ius), Nucaru* (var.: *Nucariu*) „(reg.) jucător priceput la jocul în nuci; băiat care se pricepe bine să arunce nucile în *chioc* (groapă); *giolar*”, *Ocaru* „persoană care face ocale”, *Orzaru, Pitaru, Pîrgar, Ploscaru, Podaru, Portaru, Pușcaru, Scăfaru*, *Sînițar, Stegaru, Șatrar, Șlicar, Șolaru, Teslar, Tunaru, Țintaru* „lucrător angajat pentru paza și întreținerea drumurilor, care purta pe piept o țintă” etc.;

Verb + suf. *-ar*(*u*): *Frigar(schi), Fugaru* etc.;

Substantiv + suf. *-aș*(*u*): *Arcaș, Armaș, Bărdaș, Breslaș, Buciucaș, Buciumaș, Caidaș, Cociaș, Cosaș, Dobaș, Fruntașu, Orîndaș, Poteraşu, Pușcaș, Rotaș(niuc), Scaunaș* „(înv.) negustor de vite sau de cereale”*, Șeicaș, Viașu* etc. În unele cazuri, sufixul *-aș* apare în locul lui *-aci* sau în locul lui *-giu,* sufix mai nou. (Hreapcă, 1976)

Verb + suf. *-aș*(*u*): *Ghilaș, Săpașu* „săpător” etc.;

Adverb + suf. *-aș*: *Călăraș*;

Substantiv + suf. *-*(*i*)*er*(*u*): *Bărbier, Bărdier, Cărucer(iu), Cocier, Corăbier, Crucieru, Curecher, Făclieru, Funieru, Grăjdieru, Oloier, Pivnicer, Rachieru, Stanțier, Taxier, Ușer, Velnicer* etc.;

Substantiv + suf. *-giu*/*-jiu*: *Bragagiu, Bostanji*, *Cafegiu, Calpagiu, Cantaragiu, Cavalgiu, Cazangiu, Ciorbaji, Farmagiu, Harabagiu, Mungiu, Odagiu, Sacagiu, Sarajiu* „șelar”*, Sofragiu* etc.;

Substantiv + suf. *-ist*: *Cantelearist*, *Inghilist, Jurnist, Organist, Țâmbalist* (var.: *Țîmbalist*) etc.;

Substantiv + suf. *-aci*: *Barcaci, Cosaci, Mataraci, Purcaci, Strigaci, Strîmbaci, Trîmbaci* etc.;

Substantiv + suf. *-nic*(*u*): *Cibotnicu, Odainic, Oloinic(u)* etc.;

Substantiv + suf. *-elnic*: *Coșelnic, Supelnic* etc.;

Verb + suf. *-elnic*: *Scutelnic(u)* „țăran care, în schimbul unor obligații suplimentare față de domn sau de stăpânul de moșie, era scutit de plata birului domnesc”;

Substantiv + suf. *-an*: *Pușcanu, Boscan, Bocsan*, *Cîrman, Doban, Ghilan, Orzan, Mocan* (< *moacă* „măciucă”), *Șeican, Țurcan, Zlatan* etc.;

Verb + suf. *-an*: *Varsan, Zingan* etc.

Substantiv + suf. *-tor*. Sufixul *-tor* furniza în limba latină nume de agent derivate de la teme verbale. Limba română cunoaște un sufix *-tor* din latină care formează nume de agent. Numai în câteva cazuri numele de agent s-a format și de la teme nominale: *Bairactor*, *Creditor* „persoană care a acordat cuiva un credit”, *Mandator* „persoană căreia i s-a încredințat un mandat” etc.

BDD-A31601 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

Verb + suf. *-tor*: *Boitor, Croitor, Schimbător(u)* „(soldat (călăraș, dorobanț) care făcea parte din trupele cu schimbul"; casier al vistieriei; persoană care se îndeletnicea cu schimbarea banilor", *Spoitoru* (var.: *Spoitaru*), *Vrăjitor(u)* etc.;

Substantiv + suf. *-eanu*: *Cantoreanu, Cruceanu, Curteanu, Dvoreanu, Glodean* (< *glod* „zgrunțuri, bulgări"; „lucrător care execută transportul și depozitarea bulgărilor de sare din salină la suprafață"), *Grăjdean*, *Perdeleanu, Portean* etc.;

Substantiv + suf. *-uș*: *Lăcătuș, Mălăncuș* etc.;

Verb + suf. *-uș*: *Cărăuș* etc.;

Substantiv + suf. *-ciu:* *Ciubucciu, Tobarciu, Papucciu* etc.

Există sufixe sinonime, dar sunt rare cazurile când același cuvânt-bază acceptă mai mult de unul:

-ar și *-aci*. *Bozari – Bozaci* etc.;

-ar și *-an*: *Orzaru – Orzan* etc.;

-ar și *-aș*: *Pușcar – Pușcaș*, *Arcar – Arcaș, Cosar – Cosaș, Gontar – Gontaș* (< *hontar* „miner care scoate piatra din mină") etc.;

-ar și *giu/jiu*: *Bostănar – Bostanji*, *Ciorbar – Ciorbaji, Harabar – Harabagiu* etc.;

-aș și *-aci*: *Subași – Subaci, Cosaș – Cosaci* etc.;

-er și *-aș*: *Bărdier – Bărdaș, Cimpoeru – Cimpoiaș*, *Cocier – Cociaș, Vier – Viașu* etc.;

-er și *-eș*: *Cimpoeru – Cimpoieș* etc.;

-aș și *-an: Șeicaș – Șeican; Ghilaș – Ghilan* etc.;

O particularitate a tipului derivativ o constituie *regularitatea* şi *productivitatea*. Regularitatea este repetarea consecventă a raporturilor formale şi semantice dintre cuvintele corelative din punct de vedere derivativ. Productivitatea constă în capacitatea unui tip derivativ de a forma cuvinte noi. Productivitatea se determină prin: 1) existenţa noilor formaţii după acest tip şi 2) posibilitatea formării pe cale experimentală a cuvintelor noi/cu un anumit sens, cu acelaşi afix, de la aceeaşi parte de vorbire.

Concluzionând, putem afirma că din exemplele oferite se poate observa diversitatea tipologică a numelor de familie provenite de la nume de ocupații. Tipurile de nume menționate formează un sistem onimic complex şi bine constituit din punct de vedere lingval, specific comunităţii etnice româneşti. Lor le sunt caracteristice particularităţile şi însuşirile proprii limbii române: fonetice, lexicale, derivaţionale, gramaticale. Contactele cu alte limbi şi dialecte n-au afectat structura internă a onomasticii naţionale, ele având ca rezultat doar nişte împrumuturi de nume şi de forme, dar şi acestea ulterior adaptate, acomodate în limba română.

Examinarea tipologiilor antroponimice predominante într-o perioadă dată ne permite să urmărim coordonatele culturale ale societății de referință. Totuși, aceasta este o operațiune delicată și complexă, având în vedere că atribuirea unui nume unei categorii specifice nu este niciodată absolut. Prin urmare, tipologiile tind să identifice tradiția onomastică predominantă într-un

BDD-A31601 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)

anumit moment istoric. Pentru a le defini, este necesar să se cântărească în mod corespunzător motivele posibile ale alegerilor, renunțând la îmbunătățirea elementului subiectiv și individual.

Referințe bibliografice:

1. ANDREI, Maria. Nume de familie ruseşti din câmpul semantic „denumiri de profesii" şi echivalentele lor etimologice din limba română. In: *Картина мира в славянских и романогерманских языках*: Международный сборник научных трудов по лингвокультурологии/ Под ред. Е. Е. Стефанского. – Самара: Изд-во СаГА, 2009, p. 123-130.

2. CIOBANU, Elena. Categoriile semantice create de -ar în limba română. În: *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, 1962, vol. al III-lea, p. 143-154.

3. COŞERIU, Eugenio. *Introducere în lingvistică*. Cluj, Editura Echinox, 1995.

4. DIMA, Emanuela. Aspecte ale transferului apelativelor cu semantică pastorală în antroponimie. În: *Limba Română*, LVI, Bucureşti: Editura Academiei Române, 2007, nr. 1, p. 45-56.

5. DUMITRESCU, Florica. Din nou despre denumirile profesionale recente. În: *Studii şi cercetări lingvistice*, 2018, nr. 2, p. 183-225.

6. EREMIA, Anatol, RĂILEANU, Viorica. *Localităţile din Republica Moldova. Ghid informativ documentar, istorico-geografic, administrativ-teritorial, normativ-ortografic*. Chişinău: Editura Litera, 2009.

7. EREMIA, Anatol. *Chişinău*. *Ghidul străzilor*. Chişinău, Iulian, 2000.

8. FLAIŞER, Mariana. *Destinul unor nume de profesii majoritare sau/şi minoritare în limba română,* p. 99-105. [online] Disponibil: http://www.philippide.ro/Romani%20majoritari_2007/12_FLAISER.pdf [citat 09.11.2020]

9. GOICU, Viorica. *Nume de persoană în Ţara Zarandului*. Timişoara, 1996.

10. GRAUR, Al. *Noms d'agent et adjectif en roumain*. Paris, 1929.

11. HREAPCĂ, Doina. *Derivate cu sufixul -aş (ă) în graiurile din sudul Moldovei*. În: „Anuar de lingvistică şi istorie literară", 1976, XXV, p. 121-132.

12. IONAȘCU, Ecaterina. Sufixele -ar şi -aş la numele de agent. În: *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, 1959, vol. I, p. 77-85.

12. MEF – *Moldova în epoca feudalismului. Vol. VII, partea II. Recensământul populaţiei Moldovei din anii 1772-1773 şi 1774*. Chişinău: Editura Ştiinţa, 1975.

13. OANCĂ, Teodor. *Microsisteme antroponimice româneşti*. Craiova: Grafix, 2016.

14. REZEANU, Adrian. *Toponimie bucureşteană*. Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", București, 2003.

15. ZAGAEVSCHI, Vladimir. Nume de familie româneşti cu formantul -arius în evoluţie (Morariu, Morari, Moraru, Morar). În: *Limba română*, 2008, nr. 7-8, p. 172-181.

16. ZUGUN, P. *Lexicologia limbii române*. Iaşi: Editura Tehnopress, 2000.

BDD-A31601 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:20 UTC)